Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, абустолну ал айы (ноябрь), 15, 2022 жыл

№ 136 (21181)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЖЫЙЫЛЫУ

Республикада женгил промышленностьну айнытыр умутлудула

КъМР-ни Правительствосуну келечилери бла кенгешни чегинде Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** республикада женгил промышленностьну айнытыу жаны бла мындан арысында тамамланырыкъ ишлеге къараргъа буюргъанды. Сёз бёлюмню предприятияларына деп жангы уллу майданланы эм анга тийишли инфраструктураны къурауну юсюнден баргъанды. Республиканы оноучусуну буйрукъларыны чеклеринде индустриал паркланы хайырланыу амаллагъа да эс бурулады. Аланы Нальчикде, Бахсан, Урван эм Черек районлада жарашдырыр умутлудула.

Дагъыда эндиги жылгъа жол къурулушну къабыл кёрюлген планы да сюзюлгенди. 2023 жылда регион эм жер-жерли магъаналы 50-ден артыкъ жол объектледе ишле бардырыллыкъдыла. Ремонт неда жарыкълыкъ изленнген жолланы тизмесин къурагъанда, алагъа жетген улоу ауурлукъгъа къаралгъанды, энчи эс элледе жашагъанланы тилеклерине бурулгъанды.

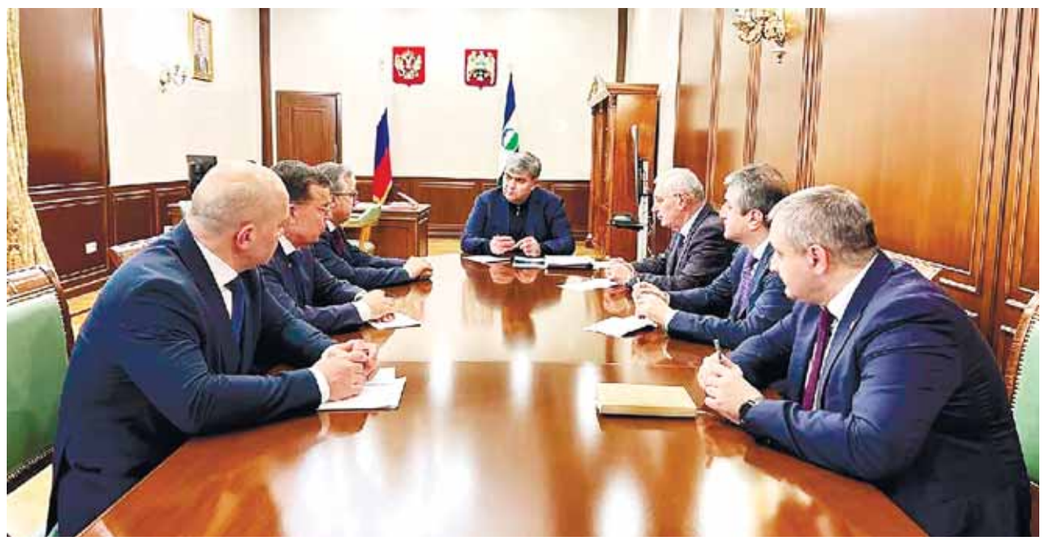

Нальчикде 2-чи Таман Дивизия, Калмыков, Шогенов атлы, Къабарты, Осетинская, Нахушев атлы, Пятигорская, Руставели, Мазлоев атлы эм башха орамланы ремонтлары белгиленипдиле. Андан сора да, жол ишле Прохладнада да къураллыкъдыла – Свобода орамда, Нарткъалада – Къабарты орамда. Башха тийреледе 40-дан артыкъ жол объект норматив халгъа келтирилликди, жарыкълыкъ берген шёндюгюлю системала регион жолланы 75 километринде орнатыллыкъдыла.

Кенгешге КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, КъМР-ни транспорт эм жол мюлк министри **Аслан Дышеков**, КъМР-ни промышленность эм энергетика министри **Шамиль Ахубеков**, КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну ишлерини управляющийси **Азаматгерий Ашхотов**, Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны таматасы **Таймураз Ахохов** къатышхандыла.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Онгдуруу

Турбазалагъа баргъан жолла ишленирикдиле

Бизни къыралда алты регионнга 1,6 миллиард сом бёлюрге оноу этилгенди. Ахча жол инфраструктураны къурулушуна эмда реконструкциясына жиберилликди. Тийишли къагъытха Правительствону Председатели **Михаил Мишустин** къол салгъанды.

Бу документде айтылгъаннга кёре ол санда 541,5 миллион сом Къабарты-Малкъар Республикагъа да берилликди. Ахча «Башил» эмда «Чегем» турбазалагъа жолла ишлерге къоратыллыкъды. Сёз мында Экинчи Чегемни бла Булунгуну арасында жолну юсюнден барады. Ишле кеслери да «Къоркъуусузлу качестводу жолла» миллет проектни чеклеринде бардырыллыкъдыла.

Бизни республикадан сора ол тизмеге Адыгея, Шимал Осетия, Киров эмда Нижегород областьла, Удмуртия Республика тюшгендиле.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Кенгеш

Ал жанында – цифралы технологияла

Санкт-Петербургда бу кюнледе «IT-диалог» деген халкъла аралы форум ишин башлагъанды. Аны чеклеринде регионлада информациялы эмда коммуникациялы бёлюмлеге башчылыкъ этгенлени кенгеши да болгъанды. Форумгъа кёп къалмай къыркъ региондан 800-ден артыкъ делегат, ол санда Къабарты-Малкъарны цифралы айнытыу министри Ислам Ашхотов да къатышхандыла.

Форумну быйылгъы темасы – геополитиканы бюгюннгю халында информациялы къоркъуусузлукъду. Дагъыда къырал ресурсланы къоруулау эмда информациялы технологияланы айнытыу, киберкъоркъуусузлукъ эмда тийишли специалистлени юйретиу.

Жыйылыуну чеклеринде «Информациялы къоркъуусузлукъда жангы ёмюр» деген темагъа ушакъла бардырылгъандыла. Анда информацияны къоруулауну, бёлюмню ишин тийишдириуню юсюнден сёлешгендиле. Дагъыда цифралы инновацияланы регионлада къалай сингдиргенлерин, алада информациялы къоркъуусузлукъну системасын къурагъанларын да сюзгендиле.

Форумну делегатларыны алларына чыгъып, РФ-ни цифралы эмда асламлы коммуникацияла айнытыу министрини орунбасары Александр Шойтов, Къырал Думада Информациялы политика, информациялы технологияла эмда связь жаны бла комитетни председатели Александр Хинштейн, Санкт-Петербургну вице-губернатору Станислав Казарин да сёлешгендиле.

Школчулагъа деп къуралгъан «Цифралы жарыкъландырыу» битеуроссей проектге тири къатышханлары ючюн, бизни республиканы РФ-ни Цифралы министерствону эмда «Цифралы экономика» АНО-ну Ыразылыкъ къагъыты бла белгилегендиле. Ол саугъаны Ислам Ашхотовха бергендиле.

Эсге сала айтсакъ, регионну министерствосу школлада «Цифраны дерслерин» кезиу-кезиу бардыргъанлай турады. Алагъа материалланы алчы ИТ-компанияла жарашдырадыла. Окъуучула уа технологияла эмда программала жазыу бла байламлы усталыкъла бла толуракъ шагъырей боладыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

КЪМР-ни БАШЧЫСЫ

Казбек Коков мобилизацияны чеклеринде аскерге чакъырылгъанланы юйюрлери бла тюбешгенди

Казбек Коков инсанла бла кезиулю тюбешиуюн бу жол мобилизацияны чеклеринде энчи аскер операция бардырылгъан тийреледе къуллукъ этгенлени юйюрлери бла бардыргъанды. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысы кесини социал сетьде официал бёлюмюнде былай жазгъанды: «Ала барысы да Жигитлериле, къыралыбызны сейирлерин къоруулургъа арсарсыз баргъанла. Бюгюнлюкде ала энчи аскер операция бардырылгъан тийреледе аскер борчларын бет жарыкълы толтурадыла.

Айхайда,аланы кёплеринде юйлеринде тамамланмай къалгъан жумушла бардыла. Аны себепли шёндю аланы юйюрлерине къайгъыруу, эс буруу эмда болушуу бютюн бек керекди. Ол иш кюн сайын бардырылады, мен анга дайым кёз-къулакъ болгъанлай турама.

Бюгюннгю тюбешиуню кезиуюнде уа жашланы жуукъларыны не бла къыйналгъанларын кесим эшитгенме. Асламысында юйде жартылыкъла бла байламлыдыла. Ала жуукъ заманлада кетерилликдиле. Биз дагъыда тюрлю-тюрлю тёлеулени юслеринден да сёлешгенбиз. Мында чырмаула тюбейдиле, алай – бек аз. Аланы республиканы аскер комиссариаты бла бирге кетериу олсагъат къолгъа алынады.

Аналадан бла юй бийчеледен жуукълары бла сёлеширге онг чыкъгъанда, аскерчилерибиз нени юсюнден айтханларын да соргъанма. Кемчиликлени асламысын биз билебиз эмда аланы терк кетерирге кюрешебиз. Кертиди, бир бирлерин а федерал ведомствола бла бирге терен тинтирге тюшеди.

Бюгюнлюкде мен бир затха ишексизме – жамауат Ата журтубузну къоруулаучуланы биргелерине болургъа, аланы сёз бла, иш бла да кёллендирирге керекди. Бу ишде сансызлыкъ этерге арталлыда жарамаз».

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Борчла белгиленнген кезиуге толтуруллукъдула

КъМР-ни Парламентини таматасы Председатели **Татьяна Егорованы** башчылыгъында президиумну кезиулю жыйылыуу болгъанды. Анда «правительстволу сагъатда» тирлик жыйыуну эсеплери чыгъарылгъандыла эмда кюзлюклени себиуге хазырланыуну соруулларына къаралгъанды.

Эл мюлк министр **Хасан Сижажев** болумну юсюнден тынгылы доклад этгенди. Ол айтханыча, шёндюгю къоркъуулагъа къарамай, республиканы агропромышленный комплекси бир тюрлю тыйгъычсыз, чырмаусуз ишлейди. Аны себепли ёсюу да барды.

Къырал статистиканы федерал службасыны Шимал-Кавказ федерал округда Управлениясыны тарихлерине кёре жылны аллындан бери озгъан тогъуз айны ичинде эл мюлк продукцияны ёлчеми 108 процент болгъанды. Битеу да бирге 41,7 миллиард сом багъасы продукция чыгъарылгъанды.

Тирликни юсюнден айтханда, шёндю нартюхню орадыла, тахта кёгетлени, картофну, кёгетлени жыйып бошай турадыла. Районладан бла шахарладан билдиргенлерича, будайны эм къудоруну тирлиги 900,5 минг тоннагъа жетгенди. Сёзге, нартюхню тирлиги 675,5 минг тонна болгъанды, ол а былтыргъы болум тенглиди. Чёплеу 36,3 минг тоннагъа жетгенди – былтырны 111 проценти. Тахта кёгетле 285,3 минг тонна, картоф 130 минг тоннадан аслам жыйылгъанды – былтыр тенгли.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къармашыулукъ

Сууланы аслам чыгъарадыла

Быйыл Къабарты-Малкъарда тогъуз айгъа суусап сууланы бар тюрлюлеринден 12,2 миллион декалитр чыгъарылгъанды. Ол, былтыр бу заман бла тенглешдиргенде, эки процентге кёпдю.

Бюгюнлюкде республикада газы бла татлы сууланы чыгъарыу бла алты предприятие кюрешедиле. Продукцияны мияла, пластмасс шешалада да алыргъа онг барды.

Не жаны бла да тынгылы болгъан суулагъа республикада, къоншу регионлада эм башха жерледе да сурам уллуду.

Жазылыу-2023

«Заманны» – хар таулу арбазгъа!

Хурметли жамауат!

«Заман» – миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны культурасыны, тарыхыны, бюгюннгю жашауну, айтхылыкъ адамларыны жетишимлерини эмда жарсыуларыны юслеринден басмаланнган материалланы сиз бир башха изданияда табаллыкъ тюйюлсюз.

Алайды да, жазылыгъыз, билеклик этигиз кесигизни газетигизге! Жангы жылда да ол сизни керти шуёхугъуз, огъурлу сёз нёгеригиз болур деп ышанабыз.

Алты айгъа жазылыуну багъасы 801 сом бла 72 капекди. Изданиябызгъа Интернетде бу адресни **https://podpiska.pochta.ru/press/** ачып, ол магъаналы жумушну алай тамамларгъа да боллукъду.

Бизни индексибиз – П 5893

Къошумчулукъ 2 бет

Нальчикде Онкология диспансерни кёпден бери тохтап тургъан къурулушу жангыртылгъанды. Аны мурдорун узакъ 2007 жылда «Социал магъаналы аурууланы тинтиу эм къоруулау» федерал программаны «Онкология» подпрограммасыны чеклеринде салгъан эдиле.

Онкология диспансерни къурулушу тохтаусуз барады

Жигитле къатыбызда 3 бет

Урунууда атын иги бла айтдыргъанды

Малкъар халкъны ёхтемлиги Социалист Урунууну Жигити, Ленинни орденине юч кере тийишли болгъан Улбашланы Зулейха Исмаиловна, деп жазылгъанды кёп жылланы мындан алда Къазахстанда чыкъгъан «Экспресс» журналда. Аны окъугъанымдан сора Зулейханы юсюнден кёлленеме жазаргъа.

Кёрмюч 4 бет

Озгъан шабат кюн Нальчикде «Къабарты-Малкъаргъа –100 жыл» деген жангы ачылгъан кёрмюч залда Россейни Художниклерини союзуну, Графикалы эмда гинжиле чыгъармачылыкъны халкъла аралы академиясыны члени Акъкъызланы Имараны ишлерини кёрмючю ачылгъанды.

Бурунгну бла бюгюнню бирге байлашдыра

Борчла белгиленнген кезиуге толтуруллукъдула

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кюзлюк будайны юсюнден айтханда, 60 минг гектар жерде себерге мурат барды. Бюгюнлюкде 41,5 минг гектар себилгенди.

Докладчы семиртгичлени юслеринден да айтханды. Докладчы билдригенича, жылгъа 46,9 минг тоннасы керек болгъаны тохташдырылгъанды. Жылны аллындан бери 44,5 минг тонна сатып алыннганды эм хайырланылгъанды. Битеу жумушланы тийишли болжаллада бошаргъа белгиленеди. Анга уа битеу керекле бардыла: урлукъ, семиртгичле, агрохимикатла, техника, отлукъ да.

Россельхозцентрни шартларына кёре, республикада 15,4 минг тонна урлукъ керекди, алай ол артыгъы бла барды – 27 минг тонна. Къалгъанын къыралны башха регионларына берирге белгиленеди. Техниканы жангыртыугъа энчи эс бурулады. Бу иш да пландан алгъа тамамланады.

Мелиорация жаны бла жумушла толтуруладыла. Жылны аллындан бери 1,826 минг гектар жер сюрюлюп башлагъанды. Бу жумушлагъа субсидияланы ёлчеми 122,24 миллион сом болгъанды. Жылны ахырына дери уа энтта минг гектар жерде мелиорация жумушла толтурургъа белгиленеди. Къырал бу ишге 49 миллион сом бёледи.

Малчылыкъ бла кюрешгенлеге болушлукъну юсюнден да баргъанды сёз. Министр билдиргенича, республикалы бюджетден бу жумушлагъа 1,45 миллиард сом берилгенди. Жылны ахырына дери уа будайны, картофну ёсдюргенле, чёплеу бла кюрешгенлени кёллендириуге этилген къоранчланы бир кесеги артха къайтарыллыкъды.

Сёзюню ахырында Хасан Сижажев эл мюлкде салыннган битеу борчла болжалдан кеч къалмай толтуруллукъларын айтханды.

Докладчыгъа депутатланы соруулары кёп болгъандыла. Татьяна Егорова будайны сатып алгъанда багъала учуз болгъанларына тарыгъыула келгенлерин айтханды. Ол шёндю болумну билирге сюйгенди, дагъыда семиртгичле жетишгенлерин бла къалгъанларын, аланы багъалары къалай тюрленнгенин соргъанды.

Хасан Сижажев ангылатханыча, будайны багъасы учуз болгъаны аны къыралдан тышына сатаргъа эркин этилмегени бла байламлыды. Болсада эл мюлк бла кюрешгенлеге тирликни сатаргъа къырал болушлукъ этиледи. Семиртгичле бла уа чырмаула жокъдула, багъала былтыр тохташдырылгъандыла.

Урунуу, социал политика эм саулукъ сакълау комитетни башчысыны орунбасары **Владимир Безгодько** тахта кёгетлени рассадасын ёсдюргенлеге къырал себепликни юсюнден соргъанды. Министр айтханыча, аны бла энчи предпринимательле кюрешедиле. Быйылдан энчи бахчаланы иелерине къырал болушлукъ этилип башлагъанын эсгертгенди ол. Жаланда аны алыр ючюн эсепге самозанятыйча турургъа керекди.

Аграр соруула, табийгъатны хайырланыу, экология эм тёгеректеги къудуретни сакълау жаны бла комитетни башчысы **Сафарби Шхагапсоев** мелиорацияны болумуна эс бургъанды. Министр бу соруугъа энчи магъана берилгенин, анга федерал арадан ахча бёлюннгенин белгилегенди. 2019 жылдан бери уа жылгъа орта эсеп бла эл мюлк жумушлагъа 10 минг гектар жер бериледи. Бюгюнлюкде уа республикада сабанны кенглиги 281 минг гектардан асламды.

Профильли комитетни башчысы **Артур Текушев** да билдиргенди сюзюлген сорууну юсюнден оюмун. Ол республикада эл мюлк айныгъанын, жыл иги кёрюмдюле бла бошаллыгъына ийнаннганын айтханды.

Ахырында Татьяна Егорова Къабарты-Малкъар аграр республика болгъанын энчи чертгенди. Аны себепли битеу мадарланы тамамлап, кёрюмдюлени ёсдюрюрге, кесибизни кереклерибизни жалчытыргъа, аны бла бирге уа тышына да сатаргъа кереклисин айтханды.

Кенгеш жууаплы органлагъа эсгертиулени къабыл кёрюу бла бошалгъанды.

* * *

Президиумда Парламентни пленар жыйылыуун 24 ноябрьде бардырыргъа келишгендиле.

Дагъыда федерал законланы проектлерин, башха регионлада коллегаларыны законодательный башламчылыкъларын да сюзгендиле. Алада мобилизацияны бардырыуну, борчлу халда медицина страхованияны системасында тёлеулени, аналыкъ капиталны ачхасына алыннган журтну сатхан кезиуле, контрольну къатыландырыуну юслеринден айтылады.

Депутатла тюрлю-тюрлю бёлюмледе жетишимле болдургъанланы КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноу этгендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.
Суратны **Артур ЕЛКАНОВ** алгъанды.

Къошумчулукъ

Онкология диспансерни къурулушу тохтаусуз барады

Нальчикде Онкология диспансерни кёпден бери тохтап тургъан къурулушу жангыртылгъанды. Аны мурдорун узакъ 2007 жылда «Социал магъаналы аурулары тинтиу эм къоруулау» федерал программаны «Онкология» подпрограммасыны чеклеринде салгъан эдиле. Алай 2013 жылда къырал программаны болжалы кетгени ючюн ишлени толусунлай тохтатыргъа тюшгенди.

Болсада 2019 жылда Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коковну** оноуу бла объектни проект документациясын тюрлендириу башланнганды. Нек дегенде аллай саулукъ сакълау мектеплени къурулуш эм медицина жаны бла да излемлери иги да тюрленнгендиле.

Алай бла буруннгу жыл жангы мардалагъа келишген проект жарашдырылгъанды. РФ-ни саулукъ сакълау министри **Михаил Мурашко** бла бир ненча кере тюбешгенинде, Казбек Коков ол объектни къурулушун жангыртыргъа кереклисини юсюнден айта тургъанды. Проектни кёргюзтгенден сора, ол федерал даражада къабыл этилгенди. Аны жашауда бардырылырына РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал оругда толу эркинликли келечиси **Юрий Чайка** да себеплик этгенди.

Эсге сала айтсакъ, бюгюнлюкде онкодиспансерде ишле «Саулукъ сакълау» миллет проектге кёре барадыла. Аны къурулушун башларгъа деп быйыл республикагъа 600 миллион сом берилгенди. Саулай айтханда уа, проектни толусунлай тамамлаугъа федерал бюджетден 4,5 миллиард сом жиберилликди.

Объект санитар-эпидемиология мардалагъа бла излемлеге келиширча этер ючюн, учреждениянны бирбир жерлерин оюп кетере турадыла. Жангы диспансерде саусузлагъа 250 жер боллукъду. Дагъыда бир сменнге жюз адамгъа къарарча поликлиника да ачыллыкъды. Аны кюндюзгю стационарында да 24 адамгъа жатар жер къураллыкъды.

Учреждениянны саусузланы алгъан, операция этген бёлюмлери, палаталары, радиология корпусу, административ кесеги, ашханасы, быстыр жуугъан жери, трансформатор подстанциясы, котельнаясы, гаражы да боллукъдула. Андан сора да, ол эм жангы медицина оборудование, мебель эм башха керекли затла бла да жалчытылынырыкъды.

Планнга кёре, онкодиспансер 2025 жылны ахырына хайырланылыргъа берилликди.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман
хазырлагъанды.

Къоркъуусузлукъ

Орамлагъа – шёндюгюлю светофорла

Нальчикде Ленин бла Тлостанов орамла бирге къошулгъан жерде аслам машина жюрюйдю. Былайда энчи арбазла, кёп фатарлы юйле, 33-чю номерли школ да орналады. Андан сора да, жолну «Долинск» курортха Хасаниягъа эм Акъ-Суугъа баргъанла да хайырланадыла. Аны ючюн «зебра» бла бирге светофор салыргъа тийишли кёрюлгенди. Ол бир ыйыкъдан ишлеп башларыкъды.

Жангы устройствола Ленин бла Къулий улу орамла бирге къошулгъан жерде, Аграр университетни эм Басма юйню алларында да салынырыкъдыла. Басма юйню аллында «зебра» болгъанлыкъгъа, ол къоркъуусузлукъну толусунлай жалчытырча тюйюлдю. Бютюнда солуу кюнледе ярмарка баргъан кезиуде. Ол себепден былайда кнопкасы бла светофор салынырыкъды.

Ленин атлы проспектде быйыл иги кесек эски светофорну жангы тюрлюлерине алышхандыла. Идарова орамдан Калининградскаягъа дери алты светофор эм 25 камера ишлейди. Аланы хайыры бла «Къоркъуусуз республика» жолда болумгъа кече-кюн да къарайды.

Мындан арысында да 2024-26 жыллагъа «акъыллы» светофорланы шахарны башха жерлеринде да саллыкъдыла. Ленин атлы проспектде уа жангы устройстволаны жылны ахырына жарашдырып бошарыкъдыла.

Саулай алып айтханда, «Къоркъуусуз эм тынгылы жолла» миллет проектге кёре, эм республиканы Жол мюлк фондундан бёлюннген ахчагъа, Нальчикни орамларында жыйырмадан аслам светофор тохташдырылгъанды.

Окъутуу

Информатиканы жашырынлыкъларына тюшюндюре

Прохладна районну Дальний элинде кёп таулу юйюр жашайды. Журтубайланы Абдулкерим да бери алтмыш жыл мындан алгъа, комсомол жиберип, кёчген эди. Андан бери оруслула, къабартылыла, тюрклюле бла да аны юйюрю келишиулюкде, бир бирни ангылап жашау этеди.

Къызлары Галина да бу элде ёсгенди, мектепни да мында бошагъанды. Энди уа аны башчыларындан бириди – директорну окъутуюйретиу иш жаны бла орунбасарыды. Аны бла бирге сабийлени информатикадан окъутады. Компьютерни билирге къуру дальнийчилени угъай, аны къатында элледенди сабийлени да юйретеди.

Мектепни директору Иващенко Татьяна Викторовна аны махтайды, Галина Абдулкеримовна иги устазладан бириди, хар ишин да тынгылы тамамлайды, дейди. КъМР-ни Жарыкъландырыу эмда илму министерствосу да аны иги ишлегенин кёп кере белгилегенди. Дагъыда «РФ-ни битеулю билим бериуюню отличниги» деген сыйлы белгини да ол намысы бла жюрютеди.

Биз Галина бла мектепде тюбешгенибизде, каникулланы кезиую болгъанына да къарамай, аны солур акъылы жокъ эди. Ол тамблагъы кюнню къайгъысын эте эди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

Ангылатыу

Тёлеулени энчи амаллары

Бюгюлюкде бир къауум абонент хайырланылгъан ток ючюн «Каббалкэнерго» компаниягъа тёлейдиле. Аны бла байламлы «Россети Северный Кавказ» биригиу былтыр биринчи августдан башлап аны реквизитлери бла тёлерге кереклисин жамауатны эсине салады.

Биригиуде электрокючню багъасын келир айны онунчусуна дери тёлерге кереклисин дайым эсгертгенлей турадыла. Анда айтханларыча, счётчикни кёргюзтюулерин да ай сайын 23-25 кюнледе алагъа сёлешип билдирирге керекди. Бу жумушну «**Свет онлайн**» приложенияда, компанияны сайтында «**Энчи кабинетде**» (www.gp-lc.ru) неда «**Сбербанк Онлайн**» сервисни «**Платежи**» - «**Дом**» - «**Электроэнергия**» бёлюмюнде тамамларгъа боллукъду. Жерине барып тёлерге сюйгенлеге хайырланыучуланы жумушларына къарагъан пунктла ишлейдиле. Ахчаны почтаны бёлюмлеринде кёчюрюрге да боллукъду.

Хайырланыучуланы лицевой счётлары тюрленмегенди, жаланда хар ким реквизитлерини тюзлюклерин билирге керекдиле. Бир тюрлю кемчилик табылса, аны жууукъда орналгъан офисленде бирине келип, специалистлеге айтыргъа тийишлиди.

Токну багъасы заманында тёленмесе, компания аны тохтатыргъа эркинди. Борчну уа сюдге бериу бла алыргъа боллукъдула.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Эл мюлк

Жайлыкъланы къыйматлылыкълары кётюрюллюкдю

Шимал-Кавказстатны билдириюне кёре, Къабарты-Малкъарда быйыл ал тогъуз айны ичинде малчылыкъны сют эмда эт чыгъарыу бла кюрешген бёлюмлери андан ары айный барадыла. Республиканы Эл мюлк министерствосунда айтханларына кёре, ол кезиуде, тууар эмда юй къанатлы этледен (союлмагъан ауурлукъда) 74 минг тонна чыгъарылгъанды. Озгъан жылны ал тогъуз айы бла тенглешдиргенде, ёсюм 4,3 процент болгъанды. Сютден да 3,4 процентге аслам саулгъанды, мюлкле андан 394,5 минг тонна бергендиле.

Малланы саны да кёбейе баргъанын белгилейдиле. Аналитикле аны эм биринчиден жайлыкъланы хайырланыу къыйматлы бола баргъанында кёредиле.

Ол тийреле экономиканы айныууна быйыл къаллай къошумчулукъ этерге боллукъларыны, аладан къайсы районлада ненчасы болгъаныны юсюнден КъМР-ни жер эмда ырысхы бла байламлы халланы министрини орунбасары **Екатерина Егорова** айтханды.

- Екатерина Владимировна, биринчиден, жайлыкъланы саны къаллай бир болгъанын билдирсегиз эди.

- Быйыл ноябрьге ала 1276 болгъандыла. Ала 152997 гектаргъа жетедиле. Ол санда 611 (151252 гектар) эл мюлк жерлеге саналадыла.

Хайырланыугъа асламыракъ жер берилир ючюн, министерство аланы чеклерин тохташдырыу эмда ызы бла къырал реестрге салыу ишни бошай турады. Сёз ючюн, 2019 жылда, республиканы иелигинде болуп, кеслерин да ортакъгъа берирге жараулу жерлени 40,5 проценти (67752 га) хайырланылгъан эсе, буруннгу жыл ол кёрюмдю 49,7 процентге (87740 га) жетгенди. Былтыр ол андан да аслам болгъанды (73,3% неда 113439 га), быйыл а 81,4 процентге (122735 га) жетгенди.

- Жайлыкълада жерлени ортакъгъа кёплеми аладыла?

- Быйыл озгъан айны ахыр кюнлерине аллайланы саны 430 болады. Ала энчи инсанладыла эмда предприятияла бла организацияладыла.

Жайлыкъланы кёбюсю (85722 га) Зольск райондады, аладан ортакъгъа 74229 гектары бериледи. Ол тийреледе 303 арендатор ишлейди. Элбрус районда 33327 гектар барды, 69 хайырланыучу 18233 гектарда къармашадыла. Черек районда жайлыкъла 11904 гектарны аладыла, аланы кёп къалмай бары да (10585 га) 36 арендаторда хайырланыудады.

Чегем районда 23 адам 5596 гектарны ортакъгъа алгъандыла. Аллай жерлени тийреси уа 5670 гектарды. Май районну юсюнден айтханда, анда быллай жаланда 247 гектар барды. Ол участканы барын да биреу алгъанды.

Алай бла бу айны биринчисине Хаймашада, Ауар-Сыртда эмда Черек районну тийрелеринде жайлыкъланы 82 проценти хайырланыудады.

- Юч жыл мындан алгъа аллайла жаланда 42 процентни тутханларын айтсакъ, ол бек иги тюрлениу болгъанын белгилерчады. Екатерина Владимировна, эл мюлкде урунгган адамланы, жайлыкълада бош жерле болгъанларыны юслеринден билир амаллары бармыды?

- Ыйыкъ сайын биз министерствону интернет сайтында тийишли билдириуле этебиз. «Официальная Кабардино-Балкария» газетде аны ай сайын басмалайбыз. Къайсы районда бош жер болса да, аланы сайтларында бла газетлеринде да кёргюзтебиз.

- КъМР-ни Башчысыны оноуу бла сизни министерствода жангы бёлюм къуралгъанды. Ол жайлыкълада жумушлагъа къарайды, кеси да Хаймашада орналады. Аны борчларыны юсюнден толуракъ айтсагъыз эди.

- Ол Хаймашада республикалы штабха къатышхан службаланы эмда ведомстволаны келечилерини ишлерин бирге тийишдирликди. Дагъыда жайлыкълада инфраструктураны айнытыу жаны бла ведомствола бла байламлыкъла жюрютюрюкдю. Ол санда къурулуш, реконструкция, тынгылы жангыртыу, суу, связь эмда электрокюч бла жалчытыу да аны боюнундады. Аллай тийреледе жерле къалай хайырланылгъанларына, алада не зат ишленнгенине, экология болумгъа да кёз-къулакъ боллукъду.

Быйыл жайда министерствону келечилери тёрт жюз чакълы участкагъа къарагъандыла. Тинтиуле бардыргъанда, талай кемчилик да табылгъан эди.

Алай а бизни специалистлерибиз жайлыкълагъа чыгъып, консультация болушлукъ да берединле. Ол санда жерлени ортакъгъа къалай алыргъа боллугъун да ангылатадыла.

Мени оюмум алайды: инвестициялы эмда инновациялы проектлени тамамлауда жайлыкълагъа бютюн уллу магъана берирге тийишлиди. Алай болур ючюн министерство да къолдан келгенни аярыкъ тюйюлдю.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Мадар

Сабийлеге жарыкъ эм жылы болурча

«Россети Шимал Кавказ» компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню специалистлери Жангы Малкъарда ишленнген ясли бёлюмню электрокюч сетьлеге къошхандыла. Аны бла ол объектге 94 киловатт бериледи.

Бу ясли «Билим бериу» миллет проектни чеклеринде ишленнгенди. Ары бир кезиуге 60 сабий жюрюрге боллукъду.

Компанияда айтханларыча, быллай эмда башха объектлени ток сетьлеге къошуугъа ала уллу магъана берединле. Аны хайырындан жангы ишчи жерле къураладыла, жашау журт политика бардырылады, тийреле социал-экономика жаны бла айныйдыла. Социал инфраструктурагъа уа, бегирек да больницалагъа, школлагъа, сабий садиклеге бютюнда уллу эс бурулады, деп белгилегендиле энергетикле.

Экономика

Быргъыланы салып бошагъандыла

«Газпром газораспределение Нальчик» биригиу 2021-2022 жыллада юйлени газ сетьлеге къошуу программасын болжалындан алгъа тамам этгенди. Алай бла 1459 жер участканы къатларына дери быргъыла жетгендиле, 493 юй а газ бла жалчытылынып башланнгандыла.

«Бу ишни болжалындан алгъа тамам этилгени – акционер общество, власть органла бла бирге тири къармашханы ючюн болгъанды. Къошулургъа заявкаланы биз энтта да ала турабыз», - дегенди биригиуню башчысы Залим Вороков.

Дагъыда аны айтханына кёре, биригиу быйылны ахырына дери газ счётчиклени хакъ алмай берликди. «Бизни республикада минг чакълы абонент барды, юйлеринде газ счётчиклери болмагъан. Закон бла уа ала аланы орнатыргъа борчлудула. Адамланы къоранчларын азайтыр хыйсап бла, компания алагъа счётчиклени хакъсыз берирге оноу этгенди», - дегенди организацияны башчысы Залим Вороков.

Абонент а жаланда аны орнатыу ишни багъасын тёлерге керекди. Аны да беш жылны ичинде юлюш-юлюш этип берирге онг барды.

Инсанлагъа таплыкъгъа

«Газпром межрегионгаз Нальчик» предприятияны Къабарты-Малкъарда битеу абонент пунктлары быйылны ахырына дери солуу кюнлеге жабылмай ишлеп турлукъдула. Алагъа кюн сайын эрттенликде сагъат сегизден башлап, ингирде сагъат бешге дери барыргъа боллукъду.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Билдириу

Сатыу-алыу бла кюрешгенлеге билекликге

Монополиялагъа къажау федерал службаны Къабарты-Малкъарда Управлениясы (УФАС) предпринимательлеге деп «тёгерек стол» бардырлыкъды. Анда гитче эмда орта бизнес бла кюрешгенле отраслевой торглагъа къалай къатышыучуларыны, аны кезиуюнде чыкъгъан чурумланы юслеринден сёлеширикдиле. Дагъыда аллай торгла бардыргъанла асламысында къаллай бузукълукъла этиучюлерин эмда ол сферада жангычылыкъланы туура этерикдиле. Андан сора да, предпринимательлени аллай торгла тапсыз бардырылгъанлары бла байламлы тарыгъыуларына служба къалай къараучусуну юсюнден хапарларыкъдыла.

«Тёгерек стол» Управлениянны конференц-залында **17 ноябрьде эрттенликде 10:00 сагъатда** башланырыкъды. Аны адреси: **Нальчик, Тарчоков атлы орам, 18, 1-чи этаж.**

Ол а былай деди: «Айхай, танымай а, бек иги таныйма. Ол бизни Зулейхады. Экиге айланнган эгеч бла къарындашбыз. Аны атасы да хабазчыды. Зулейха да урушну аллында жыллада мында туугъанды. Кёчгюнчюлюкге да былайдан кетгенди. Кеси уа Тиллагъа эрге баргъан эди. Бюгюнлюкде Терс-Къолда жашайды».

Жигитле къатыбызда

Урунууда атын иги бла айтдыргъанды

Малкъар халкъны ёхтемлиги Социалист Урунууну Жигити, Ленинни орденине юч кере тийишли болгъан Улбашланы Зулейха Исмаиловна, деп жазылгъанды кёп жылланы мындан алда Къазахстанда чыкъгъан «Экспресс» журналда басмаланнган материалда. Аны окъугъанымдан сора Зулейханы юсюнден Улбашладан къауум адамгъа соргъанма. Билген болмагъанды. Бир жол киеу жёнгерле бла Хабазгъа баргъанымда, стол артында олтургъан заманда Улбашладан биреу бла шагъырейлендим. Зулейха эсиме тюшюп, аны юсюнден хапар сордум.

Экинчи кюн окъуна Терс-Къолгъа жол салама. Табама юйюн. Жетмиш жылгъа жуукъ болгъан тиширыу жарыкъ тюбеп, жашау жолуну юсюнден кёп хапар айтады. Аны «Заман» газетибизде басмалагъан эдик, алтын майдалы, Ленинни юч ордени бла суратын да салып.

Хапар газетде чыкъгъандан сора бир-эки кюнден Улбашладан юч жаш келедиле, бирини аты Азрет, къалгъанларын унутханма. «Не ишинги да къой да, бизни Терс-Къолгъа элт», - дейдиле.

Бизни кёргенде, тукъум адамлары аны сора келгеннге къалайтханма. Абаданнга эс буруу, не десек да, бек магъаналы, керек ишледен бирлериди.

Былайда бир затха эс бурайыкъ. Зулейха алгъыннгы къыралыбызны Урунууну Жигитиди. Белгилисича, урунууда болдургъан бийик кёрюмдюлери болгъан адамлагъа бергендиле ол сыйлы атны. Зулейха уа анга тыш жеринде тийишли болгъанды. Анга ол заманда жыйырма жыл да толмагъан эди. Къазах миллети бизни адамны алай кётюргенде, кесибиз а аны тийишлисича билебизми, хурметлейбизми?!

Аны юсюнден эсигизге къысча салайыкъ. Зулейха 1936 жылда лай бир къууаннган эди Зулейха. Хапарыбыз кечге дери баргъанды. Андан бери жашла аны бла байламлыкъ жюрютедиле. Мен да кезиуден-кезиуге сёлеше туруучума. Къауум кере къонакъгъа барып сыйланып да кетгенме. Бу кюнледе да анга жолугъуп келгенме. Аны къууаннганын кёрюп, саулукъ-эсенлигин соруп, кёп хапар туугъанды. Кёчгюнчюлюкню кезиуюнде Къазахстанны Талды-Курган областыны Киров районуну Амангельди элине тюшгенди.

Анда, кесича таулу къызладан звено къурап, бал туз чюгюндюр ёсдюрюп тебирейди. Гектарындан 600-650 центнер тирлик алгъанды. Юч жылдан а, адамла да къошулуп, уллу бригада къуралгъанды.

Тирлик жыйыуда, битеу областьда да аланы жетген болмай, Зулейханы Москвагъа кёрмючге (ВДНХ) ашырадыла. Анда таулу къыз ёсдюрген чюгюндюрлеге бийик багъа бичип, кесине уа кёрмючню алтын майдалын бергендиле.

Экинчи жыл Москвадан къауум алим келип, Зулейханы бахча юлюшюнде башха чюгюндюр урлукъ салгъандыла. Ол жыл къыз гектар жерден 750 центнер чюгюндюр алгъан эди. Жети килограмм аурлугъу болгъанла бар эдиле аланы ичинде.

– Чюгюндюрню бирсиледен кечирек ала эдим. Заманындан артыгъыракъ тутуп. Ол заманда аны бал тузу иги сакъланады. Сора кесин да складлада тутмай, бал туз заводха тюзюнлей ётдюрюп тургъанма. Кёп тюрлю амалла хайырланып кюрюшгенме. 750 центнерден кёп алмагъанма. Гектар жерден андан кёп алыр ючюн, урлукъ окъуна сыйынмайды, - деп хапарлайды кеси уа ишини юсюнден ушагъыбызда ол.

Урунууда болдургъан ахшы жетишимлери ючюн Улбашланы Зулейхагъа юч кере Ленинни ордени берилгенди. Ызы бла уа «Социалист Урунууну Жигити» деген сыйлы ат. Аны ючюн жазылады огъарыда сагъынылгъан «Экспресс» журналда: «Таулу халкъны ёхтеми – Социалист Урунууну Жигити, Ленинни орденине юч кере тийишли болгъан Улбашланы Зулейха, аныча инсан къуру Къазахстанда угъай, битеу Союзда да табылмаз», – деп.

Ол Къазахстанны Президиумуну Баш Советине эки кере депутатха айырылгъанды. Аны хайырындан тургъан элине кёп ахшылыкъла эталгъанды. Аладан бир-экисин сагъынайыкъ.

Элде жашагъан сабийле школгъа сууну юсю бла ётюп барыучу эдиле, кёпюр а жокъ, жаланаякъ этип, суу бла ётерге тюшгенди. Зулейха сууну бир жанына бурдуруп, школгъа жол ишлетгенди. Анга бюгюнлюкде да Зулейханы жолу дейдиле. Дагъыда къауум жерни ташдан, чыгъанадан тазалатып, сабан ишлетгенди. Ала да таулу къызны атын жюрютедиле.

Азиядан къайтхандан сора баш иеси Тилланы Юммет бла Терс-Къолда тохтайды. Кёп жылланы завсклад болуп ишлеп тургъанды. Мында да атын иги бла айтдыргъанды. Эки жашны бла къызны анасыды. Баш иеси, бир жашы да дуниядан кетгендиле.

Кеси уа, жыл саны уллу болгъанына да къарамай, хаж къылып келгенди. Аллах тийишли этсин. Жашы, къызы, келини, туудукълары бла бирге жюрек ырахатлыкъда жашайды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Оюм

Адет-тёрени сакълауда абаданладан кёп зат къалады

Бюгюнлюкде абадан тёлю халкъыбызны ахшы адетлери бла тёрелери жокъ бола баргъанларыны юсюнден терк-терк айтып тебирегенди. Аны алайлыгъын барыбыз да эслейбиз. Алай, келигиз, аны сылтауларын бир ненча юлгюню юсю бла кёргюзтюрге кюрешейик.

Мен оюм этгенден, быллай болум, бек биринчиден, таматаланы оноу этерге сюймегенлери бла байламлыды. Хар тукъумну да кесини абадан тёлюсю барды. Алай арт айлада болгъан бир ненча тойда бир сейир шартла эслегенме. Барыбыз да билгенден, киеу жёнгерге жашны сыйы жюрюген бир жуукъ адамы таматалыкъ этгенди. Ол жумушха хар кимни да сюеп къоймагъандыла таулула. Алай шёндю ол зат, нек эсе да, унутулгъанды. Кёпле бу ишни байрамны бардырыргъа жырчыларыбызгъа неда киеуню бир тенгине ышанып къоядыла.

Мен оюм этгенден, тукъумла аны бла кеслерин учуз этедиле. Ол алада тийишли адам болмагъаныны шартыды. Айтылгъанны жаратмазлыкъла да болурла, алай аны башха тюрлю ангылар амал жокъду. Ийнаналмайма мен не ата, не ана жуукълада бу ишни къолгъа алырча 45-50-жыллыкъ адамла къалмагъанларына. Ол жаланда адамла эринчек болуп, къалай болса да ётсюн бу иш теркирек деген магъананы тутады.

Экинчи айтырыкъ адамларыбыз къызны юйюне жарашыргъа барыргъа окъуна эринип тебирегенлерини юсюнденди. Кёп болмай, тау эллерибизден биринден экинчисине къызны урлагъандыла. Эллени аралары артыкъ къаршы тюйюлдю. Аны айтханым, жашны жаны асыры эриннгенден жарашыргъа барыргъа, ол жумушну той боллукъ кюн Нальчикде ресторанда тамамлап къойгъанды.

Былайда жаланда эки соруу тууады. Биринчиси къызны жанынады. Нек жарамай эди къонакъла юйлерине келирлерини юсюнден оноулашыргъа? Экинчиси уа жашны жанынады. Тёрт киши бюгюнлюкде машинагъа олтуруп, бир ауздан экинчисине жеталмаймыдыла? Сора улоу болмагъан заманда уа халкъыбыз къалай баргъанды бир тардан башхасына? Ол битеу адетлени, тёрелени сансыз этгенни магъанасыды.

Абаданла кеслери эриннген къадарда, хал мындан ары жаланда осалгъа кете барлыкъды. Бу болумгъа уа энтта бир юлгю. Тойланы биринде келинни кёргюзтюр заман жетди. Байрамны бардыргъан артистлерибизден бири жашны жанындан абаданланы баш ау алынырыкъ жерде тизилген шинтиклегге олтурургъа чакъырады. Тиширыула, ол айтханны этип, терк келип жерлерин табадыла, тукъумну эр кишилери уа, эшитмегенча этип, кеслерин сакълатадыла. Ингирни бардыргъан аладан бир экисин алайгъа энтта чакъырады. Сакълайбыз. Жокъ. Ызы бла бир жашны иеди чакъырыргъа. Ала аны бусагъат деген кибик айтып, артха ашырадыла. Алай ючюнчю кере айтылгъандан сора да, хал тюрленмейди.

Ала «жюз граммны» ашырадыла, эки жаныны адамлары уа аланы сакълап олтурадыла. Сора тойгъа жашны жанындан чакъырылгъан (аланы тукъумдан болмагъан) 60-жыллыкъ эр киши барып, юслерине сюелип, стол артындан экеуленни къобарып, келинни бетин ачыкъ этерик жерге алып келеди. Ол бек эрши кёрюнгген эди жыйылгъанлагъа.

Абадан тёлю тойну аллында эсин тас этип, айтылгъанны эшитмезча къаллай сылтаула болургъа керекдиле? Бирле ичги деп да айтырла, алай анга дери да адам улуну сезиминде уллу кёллюлюк, эссизлик жаратыладыла. Къалгъан хатала да аладан чыгъадыла...

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Учунуулукъ

«Жюрегинг тартхан жумушдан бютюн зауукълукъ табаса»

Кёп болмай Москваны Измайлово тийресинде Совет Союзда чыгъарылгъан сабий машиналаны кёрмючю ачылгъанды. Анда 100-ге жуукъ экспонат барды. Анга къатышыргъа чакъырылгъанладан бири уа хасаниячы Кючменланы Русланды. Кёрмючге аны 8 машинасы салыннганды.

Русланны республикада эм андан тышында да кёпле таныйдыла. Ол бош заманында СССР-ни кезиуюнде чыгъарылгъан машиначыкъланы табып, аланы жангыртады. Бу жумуш, кеси айтханнга кёре, анга энчи зауукълукъ береди. Он жылны ичинде Кючмен улу кёп жерлеге 200-ден артыкъ машина ашыргъанды. Бюгюн ол бизни ушакъ нёгеribизди.

- Руслан, кёрмючге къалай тюшгенинги юсюнден айтсанг эди?

- Мени ары ол ишни къурагъан жаш Олег Богров чакъыргъанды. Ол кеси предпринимательди. Бир къауум жыл алгъа уа быллай машинкала бла «аругъанды». Совет Союзну кезиуюнде чыгъарылгъанланы битеу тюрлюлерин жыйышдырыр муратлыды. Машинкаланы биринчилери озгъан ёмюрню 30-чу жылларында чыгъарылгъандыла. Ма андан бери ахчасын, заманын да къызгъанмай, алагъа берилипди.

Мени да социал сетьде табып, февральда кеси жазгъан эди. Бир жол Петрозаводскда биреу коллекция къурайма дегенинде, мен анга 7 машина жангыртып ашыргъан эдим. Ол а барысын да сатаргъа сюйгенинде, аланы Олег алгъанды. Сора машиналаны тап жарашдырылгъанларын кёрюп, ким жангыртханын соргъанда уа, ол адам мени юсюмден айтханды анга. Андан сора энтта бир къауумун жыйышдыргъанма да, аланы тап халгъа келтирирге болуш деп тилейди.

Руслан жарашдыргъан машиналаны къаууму.

- Мен эслегенден, арт эки-юч жылда сен алгъынча аслам заман бёлмей эдинг бу ишге?

- Хау, къоя тура эдим. Нек дегенде аланы бояу, тап халгъа келтириу бла да уллу машиналаны жарашдыргъанча кюрешесе. Бояула да саулукъгъа алай аламат тюйюлдюле. Ол адам тилегенден сора уа, болушургъа таукел болама. Кёрмюч ачсам, келирсе дегенинде да, унамагъан эдим биринчиден. Ала ара шахарда эрикгенлерин кетере айланнганлыкъгъа, таулуну жумушу жылны не кезиуюнде да кёпдю. Алай, билет да алама, къонакъ юйге да тёлейме деп сёлешгенинде уа, тилетдирип турургъа уялып, ыразылыгъымы билдирген эдим.

- Ахыр сатып алгъан машиналаны къайдан тапхан эдинг?

- Бирин бир 5 жыл мындан алгъа Челябинскден келтиртген эдим. Бек тозурап эди. Къолум жетмей тура эди. Сора керекли темирлеринден бирин этерге да болушхандыла. Къалгъанын а кесим жангыртханма. Ол да бюгюн музейдеди. Саулай алып айтханда, анда мени къол къыйынымдан 8 машина турады. Экисин да ашырыргъа хазырлана турама. Дагъыда ол адамны тёртюсю юйдедиле, кезиулерин сакълап турадыла.

- Бу жумуш бла кюрешиб а къалай бла башлагъанса?

- Уллу ретро машиналагъа сейирим болуучу эди не заманда да. Алагъа ремонт этерге бек сюйгенме. Алай арбаз къуруда темирден толу болгъанын юйдегиле жаратмай тебирегенлеринде, кетерирге тюшеди. Сора кюнлени биринде темир сыныкъла алгъан жерде болама да, анда «Москвич» сабий машинаны бир кесегин табама. Сабий заманым эсиме тюшюп, аны тап халгъа келтирирге мурат этеме.

Ма алай бла 10 жылдан бери 200-ден артыгъын жарашдыргъанма. Кесимде да бир 15 машинка сакъланыпды. Юч-тёрт бирчасы жыйылса, сатхан да этеме. Аладан тюшген ахчагъа уа азыракъ тюбеген бир башхасын аласа да, жангыдан ишге берилесе. Юйде, арбазда да салыр жер азды.

Онгдан солгъа: Кючменланы Руслан, Олег Богров эм Ринат Тухфатуллин.

- Саугъагъа алгъанла уа бармыдыла?

- Болмай а, сабийге угъай да, абаданлагъа окъуна аладыла. Москвада ачылгъан кёрмючде да бир сабийге саугъагъа 2 миллионнга жуукъ бирин сатып алгъан эдиле.

- Сен жарашдыргъанладанмы?

- Угъай. Аллай модельле бла мен кюрешмегенме алыкъын.

- Бюгюнлюкде сен билип кёп адам кюрешемиди бу иш бла?

- Москвада бир эрменли жаш, Пензадан, Краснодардан, сора Уфадан. Башкирли жаш Ринат Тухфатуллин бек тап жарашдырады. Аны да кесини коллекциясы барды.

Жарсыугъа, бу кёрмючню къурагъан жашны ахчасы болгъанын ангылап, иги тынгылы этмей ашыргъан бир ненча уста болгъандыла. Ала бла арасын айыргъанды. Кёбюрек эм теркирек этерге сюйюп, тамамлагъан ишлерини качествосу бек осал эди. Аланы да манга бери ашырлыкъды жангыдан жарашдырыргъа.

- Бизни республикда уа къалгъанмыдыла адамлада аллай машинала?

- Мен билип, юч жашда бардыла. Сабийлерине жарашдырыргъа сюйген эдиле да, болушлукъ, консультация сурагъанларында, барып, къарагъан эдим жумушларына. Бир жол нальчикчи жаш жазады 1954 жылда чыкъгъан «Уралым» барды деп. Кёргюнчю ийнанмайма. Нек дегенде саулай Совет Союзгъа 2 минги чыгъарылгъан эди аланы. Аны уа къалай бла тапхандыла десенг, бир жуукълары 18 жылдан сора сатып алгъан юйюню башын жангыдан жабар мурат бла чардагъына миннгенде, анда тапханды.

Ким биледи, болурла энтта да бирледе алай атылып, магъана берилмей тургъанла. Анча жылны ичинде мында кесибизде жаланда бир бешисин тапханма.

- Усталыгъынга кёре уа сен кимсе?

- Кёп жылны телевизорлагъа ремонт этген ательеде мастер эм директор да болуп ишлегенме. Артда шёндюгюлюле чыкъгъанда уа, аны къоюп, энчи предпринимательлик бла кюрешиуге кёчген эдим. Алай жюрегинг тартхан, жаратхан затха заман бёле турсанг, аслам зауукълукъ табаса.

Ушакъны
ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат
бардыргъанды.

Ачылыу

Терен билим алыргъа аламат онгла

Акъ-Сууну 15-чи номерли мектебинде «Билим бериу» миллет проектни «Шёндюгю школ» федерал проектини чеклеринде «Точка роста» ара ачылгъанды. Бу къууанчлы ишге мектепни директору Бачиланы Анжела, устазла, окъуучула, элде намыслары жюрюген адамла да къатышхандыла.

– «Точка роста» школчуланы химиядан, физикадан, биологиядан бютюн терен билим берирге, андан сора да, устазлагъа классдан тышында ишни къыйматлы бардырыргъа да себеплик этерикди. Аны хайыры бла дистанция амал бла окъутууну да тап къураргъа боллукъду.

Классдан тышында ишни юсюнден айтханда, 5-7-чи классланы окъуучуларына «Практикалы биология», 8-11-чи класслада «Химияда хар затха да эс бурурча сейирликди», 7-9-чу класслада «Занимательная физика», 5-9-чу классчылада «Жаш информатик» дегенча программалагъа кёре дерсле берилликдиле.

Бизни мектепден «Точка роста» арагъа жюзден артыкъ жаш бла къыз бек сюйюп жюрюрюкдюле, окъурукъдула, юйренирикдиле,- дегенди Анжела Ахматовна.

Бачиланы Анжела.

Бу араны ачылыууна устазла да тынгылы хазырланнгандыла, тийишли билим алгъандыла, программала бла шагъырейленнгендиле эмда оборудование бла ишлерге юйреннгендиле.

Андан сора да, директор айтханнга кёре, проектни хайырындан аланы мектеплери физикадан, химиядан, биологиядан дерсле бардыруугъа шёндюгю заманны излемине тийишли материалла, оборудование бла да жалчытылгъанды.

Химиядан бла биологиядан устаз Бачиланы Зухура школчу бла.

Тюбешиуню ахырында Анжела Ахматовна: «Бизни окъуучуларыбыз шёндюгю технологияла бла ишлерге юйренириклерине, окъуу эмда башха жаны бла да кеслерини фахмуларын, усталыкъларын ёсдюраллыкъларына, бютюн терен билим аллыкъларына да къууанабыз. Аны бла бирге окъуучуланы, устазланы да онглары бютюн кенгередиле. Жангы окъуу кереклени хайырланыу а аланы бирге ишлеулерине ахшы амалды»,- деп да къошханды.

Ол кюн окъуна тамата классланы окъуучулары, арагъа кирип, ишлеп башлагъандыла. Мында керти да жарыкъды, жылыды, битеу керекли затла бардыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Игилендириу

Агъачланы жангыртыугъа къайгъыра

Ноябрьни аллында башланнган «Агъачны сакълайыкъ» деген Битеуроссей акцияны чеклеринде Къабарты-Малкъарда 60 мингге жуукъ жаш терекчикле орнатырыкъдыла. Юрге, жёге, нарат, туя эм къайын терек зыгытладан беш мингден артыгъы алгъаракълада республиканы паркларында бла скверлеринде салыннгандыла. Нальчикде Хорламны Паркында баш магъаналы тюбешиу къуралгъанды, анда акциягъа къатышханла Къабарты-Малкъар агъач питомниги берген кюйрючню, юргени, къызыл эменни эм къозланы 300 ёсюмлюклерин орнатхандыла.

Акциягъа 600 чакълы бир адам къатышханды – КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эм экология министерствосуну, министерстволаны бла ведомстволаны, кюч структураланы, жамауат организацияланы келечилери, волонтёрла, регионда жашагъанла.

Жашил ёсюмлени сакълаугъа жораланнган жылыыла ноябрьни ахырына дери боллукъдула эм битеу муниципалитетледе бардырыллыкъдыла. Кюйрючню, юргени, къызыл эменни эм къозну 60 минг чакълы ёсюмлюклерин орнатыр умутлудула. «Акцияны мураты адамланы бир кесек заманны агъашчыла болурча этиудю, Россейни агъач байлыкъларын жангыртыуду эм сакълауду», - деп белгилейдиле КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эм экология министерствосунда, ала проектни координаторларыдыла.

– Бюгюн акциягъа къатышханланы хар бири да агъашчыны усталыгъы бла шагъырейленнгендиле, ахшы жумуш тындырып, Къабарты-Малкъар Республиканы агъачларын жангыртыугъа юлюшлерин къошхандыла. Алгъын орнатыулача, бюгюннгю терекле салыу да келлик заманнга юлюш къошууду, – дегенди ведомстволу министр Шауаланы Илияс.

Саулайда 2022 жылда жаз башында бардырылгъан «Эсгериуню бахчасы» эм «Агъачны сакълайыкъ» деген эки акцияны эсеплерине кёре орнатылгъан ёсюмлюклени ёлчеми 300 минг боллукъду, ала уа агъач фондну жерлеринде, республиканы шахар округларыны бла муниципал къуралыуланы тийрелеринде да салынырыкъдыла.

Эсигизге салайыкъ, акция «Экология» миллет проектни чеклеринде къуралгъанды, Аны къураучулары РФ-ни Табийгъат байлыкъла эм экология министерствосуду, Агъач мюлкню федерал агентствосуду, «Миллет приоритетле» АНО-ду эм «Эсгериуню бахчасы» АНО-ду, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Себеплик

Социал келишимни сайлагъанланы саны ёседи

Быйыл тогъуз айгъа Къабарты-Малкъарда беш жюзден аслам социал келишим этилгенди. Анга кеслери бир тюрлю иш башларгъа сюйген 2700-ден артыкъ адам къатышханды.

Келишим социал къоруулау араны бла къолайсыз юйюрден инсанны араларында этиледи. Аны магъанасы – адамны файдасы жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчеминден кёп болмаса, анга болушлукъ тапдырыргъады. Бюгюнлюкде республикада аллай себеплик 63 миллион сомгъа этилгенди. Ахчаны ёлчеми 16-дан башлап 350 минг сомгъа дериди. Ол иш излегенлеге, энчи предпринимательлик, малчылыкъ, жерчилик бла кюреширгe сюйгенлеге эм къыйын жашау болумгъа тюшгенлеге тёленеди.

Социал келишимни тюзюнлей халда «Госуслуги» порталда, Къырал эм муниципал жумушланы тамамлагъан кёп функциялы арада неда жер-жерледе Социал къоруулау эм иш бла жалчытыу аралада этерге боллукъду.

Бизни корр.

Кёрмюч

Бурунгуну бла бюгюнню бирге байлашдыра

Озгъан шабат кюн Нальчикде «Къабарты-Малкъаргъа – 100 жыл» деген жангы ачылгъан кёрмюч залда Россейни Художниклерини союзуну, Графикалы эмда гинжиле чыгъармачылыкъны халкъла аралы академиясыны члени Акъкъызланы Имараны ишлерини кёрмючю ачылгъанды.

Акъкъызланы Имара.

Художник «Рубаи» деген ат бла кесини арт-проектин кёргюзтгенди. Ол Кавказны бла Жер жюзюню кюнбатыш жанын бирикдиреди. Кёрмючге кеси ишлеген суратланы бла гинжилени салгъанды. Аны ача, шахарны айнытыуну «Платформа» институтуну башчысы Оксана Шухостанова бек алгъа жангы залны юсюнден айтханды.

«Паркны тап къурауну башламчысы республиканы Башчысы Казбек Коков болгъанды. «Платформаны» къаууму уа аны оноуун къабыл кёргенди эмда шёндюгю искусствону павильонун къураргъа келишгенди. Сёзсюз, ол бек аламат иш эди. Кесин да шахарчыла, сабийле, къонакъла да жаратхандыла. Бу чыгъармачылыкъ бла кюрешген адамлагъа ишлерин кёргюзтюрге дагъыда бир амалды. Мында къуралгъан бу ючюнчю кёрмючдю», – деп чертгенди ол.

Художник кеси уа ары келгенлеге «Рубаини» кеси да сунмай тургъанлай къурагъанын билдиргенди. Кёрмючню анасына жоралагъанын да айтханды. Омар Хайям анга бек магъаналы болгъанын, аны назму тизгинлери уа кёрмючню бютюн жасагъанларын да белгилегенди.

Ары келгенле Имарагъа гюлле бергендиле. Толкъун къарслары уа аны фахмусуна баш ургъанларыны шагъаты эди. Суратчы уа «Платформагъа», художник эмда юйретиучю Акъкъызланы Керимге ыразылыгъын билдиргенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

УФСБ

Жуукъулукъ байыкъланыргъа болушханды

Экономика аманлыкълагъа къажау мадарланы чеклеринде Россейни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны келечилери Ич ишле министерствону къуллукъчулары бла бирге къауум адамны муниципал ырысхыны урлау ишлерин тохтатхандыла. Ала, жалгъан документле хазырлап, къыралгъа уллу къоранч этгенлерине ишеклик барды.

Ачыкъланнганыча, Росреестрни регион бёлюмюню къуллукъчусу кадастр инженер бла бирге Терекни жер-жерли администрациясына жалгъан документле бергендиле. Къуллукъчула экиси да туугъан къарындашла болгъанларын айтырчады. Алай бла ала, келишип, аналарыны атына 8 жер участкаланы жаздыргъандыла. Аланы ёлчеми 8 минг квадрат метр эмда саулай багъасы 5 миллион сомгъа жетеди.

КъМР-де УФСБ-ны следствие бёлюмю къарындашлагъа РФ-ни УК-сыны 159-чу статьясыны 4-чю кесегине кёре терслеу материалла ачхандыла. Быллай аманлыкъ этгенни эркинлиги, законлагъа тийишлиликде, 10 жылгъа сыйырылыргъа боллукъду.

Право

Айлыкъны къайтартхандыла

Сюд приставла ишчи борчларын тамамлап, инсанны айлыгъын тёлетгендиле. Чегем районда мияла затла чыгъаргъан предприятие банкрот болуп, ишчилерине айлыкъны тёлемей тургъанды. Аны бла байламлы заводха тийишли бегим жарашдырылгъанды.

Ол санда ишчиледен бирине 80 минг сом берилмей къалгъанды. Ол ахчасын къайтарыр мурат бла сюдге дау этгенди. Алай аны оноуун компанияны таматасы толтурургъа ахырда ашыкъмагъанды.

Ахчасын алыргъа чегемлиге сюд приставла болушхандыла. Тийишли жумушла тамамлап, аны банк картадан ётдюргендиле. Алай бла къысха заманны ичинде инсанны урунуу эркинликлери жалчытылыннгандыла.

Полициячыладан – эсгертиу дерсле

Элбрус районда ОМВД-ны полицияны участка уполномоченнийлери дистанция халда этилген хыйлачылыкъланы профилактикасы жаны бла жумушла бардыргъандыла. Право низамны сакълаучула аманлыкъчыла телефонну эм интернетни онгларын хайырланып, инсанланы къалай алдагъанларын, керти юлгюле келтирип, энтта бир кере эсгертгендиле.

Ушакъны кезиуюнде хыйлачыланы къалай таныргъа боллугъун ангылатхандыла эмда инсанланы сакъ болургъа, танымагъан адамлагъа кеслерини юслеринден бир тюрлю шартны билдирмезге кереклисин чертгенди, бютюнда уа банк картаны тарихлерин.

Ахырында акциягъа къатышханлагъа хыйлачыладан сакъланыуну жорукълары бла китапчыкъла юлешиннгендиле эмда тюбешиуде билген затлагъа жуукъларын, танышларын юйретирге тилегендиле.

Улоуун сыйыргъандыла

Водитель жолгъа эсирип чыкъгъанын ачыкълагъандыла къырал автоинспекторла. Ол бу аманлыкъны къайтарып этгенди.

Нальчикде Степанищев атлы орамда «Лада Гранта» бла «БМВ» къагъышхандыла. Аварияны эсепге алгъан кезиуде полициячыла ата журтлу машинаны 52-жыллыкъ водителинден аракъы ийис чыкъгъанын сезгендиле. Андан ары тинтиуле бардыргъан кезиуде инсан алгъын да быллай бузукълукъ этгени ачыкъланнганды. Ол РФ-ни Административ кодексини 12.26-чы статьясыны 1-чи кесегине бузукълукъ этип, медицина тинтиуледен ётерге унамагъанды.

Энди уа «жигитге» уголовный жуап тутаргъа тюшерикди. Анга къайтарып транспортну эсирип жюрютгени ючюн терслеу материалла ачылгъандыла (РФ-ни УК-сыны 264.1-чи статьясыны 1-чи кесеги).

Бузукъчуну машинасы сыйырылгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Курорт

Солуу, юйретиу да тап къуралгъанды

Альпинистле, туристле, солургъа, бош заманларын зауукълу ётдюрюрге сюйгенле да «Шхелдини» – саулукъну эмда ырахатлыкъны айырыкамчыгъын – бек жаратадыла. Ары Россейни кёп жерлеринден, ол угъай, тыш къыралладан да аслам адам келеди.

"Шхелди" дагъыда юйретиу спорт базады. Аны баш борчу таулагъа жолоучулукъланы, ёрлеуню къурауду, альпинизмден инструкторланы, таулада къутхарыучуланы эмда тау болумлада ишлеген башха специалистлени хазырлауду. Ол иш мында 1946 жылдан бери бардырылады. Альплагерьде саулукъландырыу туризмни иши къалай баргъанын да дайым тинтип турадыла.

Аны директору Темуккуланы Артур айтханнга кёре, «Нальчик» курортну, «Эксан» фирманы бла альплагерьни араларында келишим жарашдырылып, къабыл этилгенди. Анга кёре бизни республикада жашагъанлагъа эм башха жерледен келгенлеге реабилитация ара къуралгъанды. Ол тийреледе аллергияны къозгъагъан затланы жокълугъу, экология тазалыгъы да эсге алынадыла.

Реабилитация араны бийик тау болумлада багъыу амалларыны хайыры уллуду. Солуулары тыйылып, аллергия болуп къыйналгъанлагъа, ёпкелери аругъанлагъа, нервалары бузулгъанлагъа, жюреклерине, аш орунларына эм чегилерине, дагъыда кёп башха жерлерине чып тюшгенлеге болушургъа боллукъду. Ол тийреледе ёсген хансла, таза суула да дарманлыкъ этедиле.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу Минги тауну тийресин айнытыуну федерал эм республикалы программаларына кёре багъыу туризмни айнытыуну концепциясын къабыл кёргенди. Ол проектни жашауда бардырыр ючюн бу альпинист лагерьни эркин экономика зонагъа да къошхандыла.

Быйыл августда «Шхелди» кесини 77-жыллыгъын белгилерикди. Аллай бир заманны ичинде анга жаланда бир ненча кере ремонт этилгенди. Жарсыугъа, бусагъатда ол аз-маз тозурагъанды. Болсада уллу хатасы жокъду. Аны жылны узуну хайырланып турурча ачыкъ бассейни барды, медицина бёлюм да тийишли даражагъа келтирилипди, ол керекли оборудование бла да жалчытылыныпды.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

Болум

Уллу кёллюлюкню эсеби

Хабаздагъы гара суу жюрек эм сохран ауруулагъа жарагъанын билип бери кёп адам келеди. 2020 жылда «Доступная среда» федерал программагъа тюшюп, гараны тёгереги бир да болмагъанча тап эм ариу этилгенди – суратын кёресиз.

Ноябрьни ал кюнлеринде къонакъларым бла бирге суугъа келген эдик. Ким эсе да суу келген быргъыны кесип, адамла хайырланмазча этгенди. Белгилисича, бу суудан адамла угъай, малла да сюйюп ичедиле. Быргъыны кесген да маллагъа тап болурча этгенди, башханы юсюнден сагъашланмагъанды.

Сууну келгени адамлагъа да, маллагъа да жетерикди. Ол адамны быргъыны кесмей, анга къошакъ халда «тройник» салыргъа акъылы жетмегенди, жарсыугъа.

Аллай тапсыз иш саулай элни аман бетли этгенди. Быллай затланы кёрген узакъдан келген адамла бизге не кёз бла къарагъан болурла?!

СОЛТАНЛАНЫ Магомед.
Сурат авторнуду.

Спорт

Минги тауда жараула

Бу кюнледе Россейни тау лыжа спортдан 600 адам Минги тауну тийресинде жараула ётдюрюрге келгендиле. Ала бери къыралны 18 регионундан жыйылгъандыла. Он кюнню ичинде ала Россейни чемпионатына, Кубогуна эм Биринчилигине хазырланырыкъдыла.

Эрттенликден тюшге дери ала "Гара Башы-Мир" трассада ючюшер сагъат жарау этерикдиле. Тюшден ингирге уа ала саулай чархларын кючлеу программаны ётерикдиле.

Жарау этиуню 20 ноябрьде бошар акъыл барды. Андан сора ала кеси регионларында башха жыйылыулагъа хазырланырыкъдыла, деп билдиредиле "Эльбрус Курортну" пресс-службасындан.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы – **42-63-01**.
Баш редакторну орунбасарлары – **42-38-21**, **40-04-82**.
Жууаплы секретарь – **40-03-24**.
Секретариат – **40-93-62.** Корректорла – **42-63-52.**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – **42-24-02, 42-67-68.**
Экономика – **42-66-73.**
Культура – **42-66-76.**
Социал ишле – **42-75-82, 40-59-18.**
Курортла, туризм эм спорт – **40-39-93, 42-66-71.**
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – **42-37-94.**
Энчи корреспондент – **42-68-72.**
Операторла – **42-66-85, 40-28-97.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан **400** газет тизгинден (машинка бла жазылгъан **5–6** бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында **2016** жылда **19 декабрьде** регистрация этилгенди.

Регистрация номер **—ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893**

Газетни басмагъа “КъМР-Медиа” ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Издательство “Южный регион” ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: **76-01-21**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни “Роспечать” акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: **42-69-34**

Газет ыйыкъда юч кере чыгъады – **геуюрге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Жангуразланы Нажабат – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Ахматланы Люаза (1-чи бет), Зезаланы Лида (2-чи бет), Геляланы Валентина (3,4-чю бетле) – корректорла.

Тиражы **1453** экз. Заказ № **2289**

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru